

EKONOMIPLAN 2025–2026

Enligt förbundsstämmans beslut 18.10.2023 får KST:s budget för planåren 2025 och 2026 öka med totalt maximalt 1,5 % per år inklusive verksamhetsförändringar.

Om man utgår från att kommunandelarna i budgetförslaget 2024 blir 30 096 Teur skulle en ökning av kommunandelarna med 1,5 % för planåret 2025 innebära 451 Teur och ytterligare 458 Teur för planåret 2026. Detta torde endast räcka till avtalsenliga löneökningar och andra indexjusteringar samt allmänna prisökningar till följd av inflation. Med en tillåten kostnadsökning i denna storlek finns inte något utrymme för utveckling av verksamheten, vilket det finns ett stort behov av.

Tabellen nedan visar kommunernas historiska nettokostnadsökningar för perioden 2015–2019. Kommunernas nettokostnader för socialvården ökade i genomsnitt med 985 Teur, vilket är flera hundra tusen euro mer än KST skulle tillåtas öka under 2025 och 2026. Verksamhetsåret 2024 blir det fjärde verksamhetsåret för den nya organisationen. KST är fortfarande i ett uppbyggnadsskede av den service som krävs enligt den nya socialvårdslagen.

	Kommunernas rapp. till Åsub					Förändring 2015-2019	Genomsn. förändring
	Nettokostnader 2015-2019						
	2015	2016	2017	2018	2019		
Brändö	262	296	163	174	153	- 109	- 27
Eckerö	1 117	1 385	1 227	1 604	1 554	437	109
Finström	1 520	1 857	1 910	1 858	2 257	737	184
Föglö	219	298	337	338	497	278	70
Geta	650	610	599	754	770	120	30
Hammarland	799	1 256	1 591	1 434	1 310	511	128
Jomala	2 856	2 878	2 642	2 805	3 181	325	81
Kumlinge	113	166	172	166	191	78	20
Kökar	41	93	54	25	19	- 22	- 6
Lemland	1 138	901	1 125	1 104	1 325	187	47
Lumparland	171	118	99	81	40	- 131	- 33
Saltvik	994	1 058	1 187	1 218	1 344	350	88
Sottunga	1	2	-	3	-	- 1	- 0
Sund	1 012	816	691	749	671	- 341	- 85
Vårdö	389	435	418	331	295	- 94	- 24
Mariehamn	10 142	9 952	10 099	11 134	11 756	1 614	404
Totalt	21 424	22 121	22 314	23 778	25 363	3 939	985

Avlastning

Det finns ett utökat behov av avlastningsplatser. Tidigare har enbart specialomsorgsklienter erbjudits avlastning, men med nya socialvårdslagen har det tillkommit en ny klientgrupp inkluderande exempelvis klienter med psykisk ohälsa, NPF och utmattning. Dessa klienter har idag svårigheter att få

sin lagstadgade avlastning. Vidare finns ett behov av att separera korttids servicen för individer som fyller 18 år och korttidsvården som riktar sig till barn.

Utan utökning av korttidsplatser för barn och unga vuxna kan KST inte erbjuda den lagstadgade avlastningen. Om servicen utökas kan dessutom unga individer bo kvar längre i sitt eget hem med sina anhöriga som närståendevårdare, samtidigt som lämplig framtida boendeservice kartläggs. Avlastning som serviceform är ur kostnadssynvinkel att föredra framom dygnet runt-boende.

En utbyggnad av korttidsvården i anslutning till boendeservice på Blåbärsstigen med fem nya platser skulle uppfylla ovanstående behov. Driftskostnaderna uppskattas till ca 400 Teur per år. Investeringskostnaden för utbyggnaden uppgår till ca 1 Meur. Avskrivningstiden är 40 år enligt nuvarande avskrivningsplan, vilket ger en planavskrivning om 25 Teur per år.

Boendeservice

Klienter som beviljats boendeplats inom specialomsorgsprogrammet men som inte erhållit servicen är 20 individer. Vid en tillbakablick syns att många individer med funktionsnedsättning har bott hemma under lång tid med åldrande föräldrar. Det förefaller att vara möjligt i en allt minskande omfattning.

Ett nytt boende på Svedgränd med ca 20 platser planeras färdigställas 2027. KST behöver få klartecken att fortsätta planeringen av boendet. Den boendeplanering som inletts är grundbulten i utökandet av boendeplatser som behövs för att täcka kommande behov. Om dessa planer inte kan framskrida kommer behovet av boendeplatser inte att kunna tillgodoses och tillfälliga lösningar kommer att behöva tas i bruk. Det betyder även att planerna på mer renodlade inriktningar på befintliga boenden går om intet, vilket leder till spridda hemmadagar på de flesta boendena. Spridda hemmadagar är resurskrävande, då det innebär bemanning dygnet runt på alla boenden i slutändan. En lång boendekö innebär ofta akuta lösningar, där det blir omöjligt att välja boende utifrån behov och målgrupp. Kostnaderna för tillfälliga lösningar och små enheter är högre än välplanerade boenden med närliggande stödfunktioner.

KST ser möjligheter till att effektivisera och omfördela resurser inom boendeservicen, men detta är inte möjligt att göra från en dag till en annan utan det hänger även ihop med att KST har ändamålsenliga lokaler, boenden med olika inriktningar, stabila klient- och personalgrupper. Vi ser att detta kommer att kunna ske när nya Svedgränd är byggt.

Insatser för personer med psykisk sjukdom och/eller substansberoende

För närvarande saknas intensifierade boendestödsinsatser och stödboende samt serviceboende för personer med psykisk sjukdom och/eller substansberoende på Åland. Vissa klienter har en boendelösning som inte är optimal varken ur ett innehållsmässigt eller ekonomiskt perspektiv. Andra klienter bor hemma och den situationen är ohållbar och skapar samsjuklighet i hela familjer. Avsaknaden av service innebär att servicen istället verkställs genom köp av tjänster utanför Åland. En placering utanför Åland är inte alltid möjlig och ibland rent kontraproduktiv, då situationen skapar ytterligare utanförskap. Detta kan innebära att klienterna inte kan erbjudas den service de behöver. Ärendena och behovet är aktuellt både inom verksamhetsområdet funktionservice och sysselsättning och vuxensocialarbete.

Socialarbetarna saknar i praktiken konkreta verktyg i sitt arbete för att hjälpa klienterna. Ärendena är komplexa och svåra att lösa, vilket drabbar den enskilda klienten och ökar den psykiska belastningen och arbetsbördan för socialarbetaren. Avsaknaden av service på rätt nivå (t.ex. stödboende och serviceboende) leder till ökat behov av ordnande av tillfälligt boende, då dessa klienter sällan klarar av ett självständigt boende och därför riskerar bli vräkta och hemlösa. Eftersom ett härbärge saknas på

Åland och KST inte har egna lösningar för ordnande av inkvartering och tillfälligt boende är KST beroende av att privata aktörer är villiga att erbjuda inkvartering mot betalningsförbindelse. Klienterna har sällan möjlighet att hitta nya boendeanternativ pga. tidigare misskötsel av sin bostad, störningar och betalningsanmärkningar och lyckas av dessa anledningar inte heller alltid erhålla en bostad från sin hemkommun.

Målsättningen för planåren var att verksamhetsområdena vuxensocialarbete och funktionservice och sysselsättning utreder och utvecklar möjligheterna till ett mer intensifierat boendestöd/serviceboende för personer med psykisk sjukdom och/eller beroendeproblematik. Om det framgent inte finns resurser för dessa insatser kan detta leda till ökad hemlöshet, kriminalitet, missbruk och försämrat psykiskt mående samt ökade kostnader inom övrig socialservice så som missbrukarvård, utkomststöd etc samt inom övriga samhällssektorer. Klinikfärdavgifter kommer att debiteras av ÅHS om inte lämpliga boendeplatser finns för klienterna. Med rätt insatser på Åland ges bättre möjlighet att rehabilitera och träna klienterna till självständigt boende i trygg hemmiljö, vilket kan leda till betydande samhällsekonomiska vinster.

Kostnaden för ovanstående insatser har inte kunnat beräknas, då en noggrannare utredning först behöver göras.

Slutsats

En nettokostnadsökning om 1,5 % för planåren 2025–2026 skulle medföra att KST inte klarar av att sköta lagstadgad verksamhet, eftersom utvecklingsbehovet inom avlastning, boendeservice samt insatser för personer med psykisk sjukdom och/eller substansberoende är stort. KST ser att man med nuvarande lagstiftning och givna ekonomiska ramar inte kan uppfylla lagstadgad verksamhet under planåren och begär därför ägarna om ett förtydligande om hur KST ska gå tillväga.